

Černá je (taký) dobrá

Kamil Malát, Český svaz chovatelů masného skotu

V minulém článku jsme si popsali, že kromě tří základních barevných rázů plemene belgické modrobílé se plemeno chová i v červeném zbarvení, byť velmi sporadicky. V tomto příspěvku se vrátíme k černé barvě, protože ani ta ještě v relativně nedávné minulosti nebyla až tak rozšířená a mezi trojicí hlavních barev patřila k nejméně oblíbené. Tentokrát ale nebudeme psát o genetice a zákonech dědičnosti zbarvení, ale pokusíme se vystopovat býky, kteří za nárůstem popularity této barvy historicky stojí.

Když jste před osmnácti či dvaceti lety listovali katalogy belgických inseminačních firem, v drtivé většině převažovali modrobílí a čistě bílí plemeniči. Na černě zbarvené býky jste narazili zcela výjimečně a mezi desítkami až stovkami nabízených plemenů byste je napočítali na prstech jedné ruky. Mezi ty známější v těchto dobách patřili například Gib van het Negenbonder, Franchi de la Bonne Raie, Colibri du Coin, Blak du Baty d'Éprave či Visconti de Saint Fontaine.

Změna trendu začala být patrná až po roce 2004, kdy začala na belgickém trhu působit nově založená inseminační společnost jménem Fabroca. Jedním z jejich úplně prvních býků v nabídce byl **Dafydd d'Ochain**. Tento býk měl všechny předpoklady zaujmout a tak není divu, že se z něj záhy u části chovatelů, kteří vsadili na trochu jiný typ býků, než kteří byli až doposud do inseminace upřednostňováni, stala doslova superstar. Díky svým celkovým kvalitám se tento rámcový černý klenot velmi rychle uchytil nejenom mezi chovateli v Belgii, ale i ve Velké Británii,

□ Dafydd d'Ochain (foto: Fabroca)

□ Empire d'Ochain (foto: Fabroca)

kde byl Dafydd dokonce populárnější než ve své domovině. Postupně zařadila stejná firma do svého programu další tmavě zbarvené býky, jakými byli například Katanga du pré Rosine, Blaky du Baty d'Éprave, Yblack van de Wildebeek, Ipon des Peupliers (jeden z prvních Dafyddových synů působící v inseminaci) či **Empire d'Ochain**. Ač to všechno byli kvalitní, rámcoví býci, výrazněji se prosadil pouze poslední jmenovaný. Právě Empire se díky kvalitě svého potomstva stal ikonou a v oblíbenosti hodnocené počtem prodaných dávek Dafydd ještě překonal. On i Dafydd se stali legendami nejenom v Belgii, ale také na britských ostrovech, kde dlouhou dobu vévodili žebříčku nejpoužívanějších býků a počty jejich registrovaných potomků přesahovaly tisíce. Desítky jejich inseminačních synů zdědili po těchto otcích nejenom celkovou harmoničnost, bezproblémové končetiny, životaschopnost a perfektní růstové parametry, ale i nadprůměrný rámec při udržení vynikajícího osvalení a spolu s ním i černý „kabát“. Mezi takovými býky, kteří našli využití i v České republice, byl například syn Dafyddů **Fleuron de Maffe** (ZBM 272). Postupem doby nebyla černá barva už nijak výjimečná, a tak se stávalo, že belgičtí chovatelé začali připouštět černé býky na stejně zbarvené plemence. To logicky vedlo k tomu, že se černá barva v populaci ještě více zafixovala, ale to rozhodně nebylo prvoplánovitým cílem. Tím bylo podchytit kvalitu, kterou s sebou tito jedinci nesli, ať to bylo na jedné straně osvalení a další typické charterové vlastnosti plemene, a na straně druhé i excelentní končetiny, nadprůměrný rámec a v nespolední řadě také životaschopnost telat a celková vitalita potomstva. Mezi býky, kteří mají oba rodiče černě zbarvené, patří například Giga du Bois de Remont, který je synem Dafyddů a tmavé krávy **Elancée du Vanova**. Ta se stala šampionkou národní výstavy v Bruselu 2002 a národní výstavy Libramont 2001, díky čemuž se ve své době stala

□ Adajio de Bray (foto: BBG)

velmi žádanou krávou hojně využívanou v embryotransferu.

I přes značnou popularitu výše zmíněných býků z programu firmy Fabroca zásadní průlom v masivním využívání černé genetiky nastal až v okamžiku, kdy největší belgická inseminační společnost BBG v roce 2009 představila býka **Adajio de Bray** (ZBM 273). Tento černě zbarvený syn Empira zanechal v chovech belgického modrobílého plemene spolu s jeho o něco méně slavným plným bratrem **Kubitus de Bray** (ZBM 322) nesmazatelnou stopu a velmi záhy se zařadil mezi vybranou skupinu býků, kteří v celé historii nejvíce ovlivnili šlechtění plemene. V Belgii snad neexistuje chovatel, který by ve svém chovu nepoužil buď Adajia, jeho bratra či některého z jejich synů působících rovněž v inseminaci. Mezi jedněmi z prvních synů Adajia, kteří ve své domovině patřili k nejvyhledávanějším

a uplatnění našli i u nás, byli **Depute du Pont de Messe**

□ Or de Beaujeu (foto: BBG)

□ Nox de L'Orgelot (foto: MacGregor Photography, BBG)

(ZBM 324) či **Or de Beaujeu** (ZBM 319) z nabídky firmy BBG. Dalším byl například **Morito van Perenhof** také z BBG. Z dalších úspěšných tmavě zbarvených inseminačních synů Adajia jiných inseminačních společností bychom mohli jmenovat **Grommit Hof ter Zilverberg** (v nabídce firmy BBGI), **Mailon de Waleffes** (Fabroca) či nejlepšího býka pro masnou užitkovost v plemenných hodnotách **Sarko d'Embise** (rovněž BBGI). Mašinou pro osvalení (93,5 bodů) je další Adajiův syn z nabídky firmy Genetique Avenir Belgimex **Idefix van Terbeek** (ZBM 408), který byl použit i v našich chovech. O tom, že Adajio je i po mnoha letech stále žádaným býkem, svědčí to, že i dnes jsou jeho synové vyhledáváni a jsou zařazováni do inseminačních programů. Takovými býky jsou například **Toscan vd Ijzer** (ZBM 413) či teprve v roce 2017 narozený **Nox de L'Orgelot**. Výše jmenovaní plemenci jsou ale jen malým zlomkem ze všech býků a krav, kterým koluje v žilách krev Adajia resp. jeho otce Empira.

□ Kubitus de Bray (foto: BBG)

□ Imperial de d'Ecluse (foto: Veeteeltvlees)

Při mapování historie černého zbarvení plemene belgické modrobílé ale nemůžeme opomenout ani nejvýznamnější černě zbarvené krávy. O jedné z nich, Elancée, jsme se už krátce zmínili. Mezi dalšími plemenicemi, které významnou měrou ovlivnily rozšíření černé genetiky, se určitě patří jmenovat šampionku národní výstavy Libramont 2003 **Davina du Haut d'Arquennes**. Právě ta je matkou dalšího velmi významného a extrémně úspěšného černě zbarveného plemníka **Imperial d'Ecluse** (otec Germinal de Fooz), jehož dávky dlouhou dobu nabízela belgická inseminační společnost Genetique Avenir Belgimex. I v případě Imperiala platí, že díky jeho kvalitám najdeme jeho původ u desítek býků, z nichž mnozí úspěšně působili či dodnes působí na inseminačních stanicích mnoha firem. Jedním z jeho inseminačních synů s černým zbarvením je například Litige du Sart.

Vraťme se ale krátce do Velké Británie. Mezi britskými chovateli belgického modrobílého snad neexistuje nikdo, kdo by neznal krávu **Bringlee Sandy**. Tato famózní černá rámcová plemenice (1108 kg a +19 za rámec) se nejenom stala dvojnásobnou šampionkou Royal Welsh show v roce 2004 a 2006, ale hlavně za svůj dlouhý život (odešla ve věku 15 let) stihla díky embryotransferu vy-

□ Bringlee Sandy (foto: Wayne Hutchinson)

produkovat více než stovku potomků, z nichž mnozí se zapsali zlatým písmem do historie chovu belgického modrobílého a to včetně několika inseminačních synů. Věhlasu se jí dostalo nejenom na britských ostrovech, ale i v domovině plemene, kde se britský typ plemene BM těžko prosazoval a ani dnes se díky konzervativnímu přístup mnohých belgických chovatelů přílišné popularitě netěší (s výjimkou firmy Fabroca, která v porovnání s ostatními belgickými inseminačními společnostmi využívá britskou a irskou genetiku o poznání častěji). Právě Sandy je babičkou černého býka z programu BGC **Langoureux de Fooz** (ZBM 281), který ač má otce britského původu (Bringlee Blackstar), tak se těšil velké oblibě i v Belgii. Mimochodem, Blackstar byl po Talbotovi teprve druhým býkem původem z Velké Británie, kterého belgická BGC zařadila do svého inseminačního programu. Sandy je rovněž matkou dvou černých britských býků – **Brennand Dandy** a **Solway View Dynamite** – jejichž inseminační dávky zařadila do své nabídky belgická firma Fabroca, čímž se britská genetika znovu dostala zpět do kolébky plemene. Oba vynikali zejména fantastickým rámcem, který mnozí šlechtitelé a chovatelé chtěli u plemene belgické modrobílé zlepšit. V kontextu zaměření našeho článku není bez zajímavosti, že Dynamite byl zřejmě prvním býkem s téměř celoplášťovým černým zbarvením. Neméně slavnou se o několik let ve Velké Británii stala i plášťově černá kráva **Graymar Electra**, která opakovaně zvítězila na několika královských ostrovních výstavách a i ona se stala zasloužilou matkou mnoha významných zvířat. Právě díky těmto a jim podobným plemenicím a intenzivnímu využívání černých býků z programu firmy Fabroca se černá barva rozšířila v britské populaci mnohem dříve, než tomu bylo v Belgii.

□ Farouk de Siant Amand (foto: Fabroca)

□ Auchenlay Notorious (foto: MacGregor Photography, Cogent)

Mohli bychom se pochopitelně rozepsat o mnohých dalších černých býcích a kravách, kteří zásadní měrou ovlivnili plemeno, ale to by vydalo na několik dalších stran textu, který by pro většinu čtenářů asi ani nebyl příliš záživný. Posuňme se tedy v čase do dnešních dob a zmiňme několik nejnovějších býků s tmavou srstí, kteří si zaslouží pozornost. A to nejenom kvůli jejich kvalitě (kterou ale budou muset potvrdit na svém potomstvu), ale zejména pro jejich tmavé zbarvení, kterému je věnován tento článek. Když jsme doposud psali o černých, dnes už legendárních býcích, s výjimkou Dynamiteho měli všichni z nich něco společného – jejich černé zbarvení nebylo celoplošné a jejich tmavý „kabát“ byl tu a tam více či méně přerušován bílými fleky. Dnes však v inseminaci působí býci, kteří jsou již téměř či úplně pláštově černí. Jedním z nich je například zcela outcrossový (nepříbuzný) **Farouk de Siant Amand** z portfolia firmy Fabroca, který má bílý jen konec střípce ocasu a srst nad paznehty pánevních končetin. Podobně zbarvený je i jeho syn **Batman van Zeldonk** z nabídky téže firmy či již zmíněný syn Adajia Nox. Prvním, nebo jedním z prvních, skutečně celoplošově černých belgických inseminačních plemeníků je britský **Auchenlay Notorius** z nabídky anglické firmy Cogent, jehož dávky začala firma nabízet teprve v nedávné

□ Sandyvale Jagerbomb (foto: Wayne Hutchinson)

□ Zeus z Chýště (foto: Kamil Malát)

době (býk se narodil 1. 5. 2018). Podíváme-li se do jeho původu, kde zajistíme, že jeho otcem je **Sandyvale Jagerbomb**, šampion Royal Highland Show 2018, který je rovněž sám téměř celý černý, tak to není to nic překvapujícího.

Na závěr se jistě sluší zmínit i o černých belgických býcích s českými kořeny. Prvním černě zbarveným býkem z domácího odchovu byl **Kartago** (ZBM 208) vybraný v roce 2003 na odchovně v Cunkově. Dalším takto zbarveným býkem byl **Skaut z Chýště** (ZBM 268) vybraný do plemenitby v roce 2010. Ani jeden z této dvojice však nezařadil v populaci nějakou stopu, která by si zasloužila pozornost. To podařilo až jinému černě zbarvenému býkovi z chýštského chovu **Zeusovi** (ZBM 311). Ten byl totiž zakoupen inseminační firmou Natural, která od něj produkovala dávky a ty putovaly i za hranice naší republiky. Za zmínku také stojí fakt, že Zeus je s 84 body historicky nejlépe hodnoceným býkem za exteriér. Na dlouhou dobu asi posledními českými býky s černou barvou srsti byli **Emil** a **Eda** z Ústrašic (ZBM 427 a ZBM 428). Čeští producenti plemeného materiálu od používání černě zbarvených býků totiž postupně odcházejí a začínají stále více upřednostňovat bíle zbarvené býky. Hlavním důvodem je fakt, že v posledních letech sílí poptávka domácích inseminačních společností po světle zbarvených býcích vhodných do užitkového křížení a bílí býci jsou lépe prodejní, neboť jsou žádanější.

Toliko stručný výlet do historie černé barvy plemene belgické modrobílé. Pokud bychom chtěli tento historický exkurz hodně zestručnit a udělat nějaký závěr, tak nebýt touhy a odhodlání firmy Fabroca odlišit se od konkurence svým pojetím šlechtění, které dodnes klade primární důraz na funkčnost skotu při udržení charakteristických vlastností plemene belgické modrobílé, nikdy by se nezrodili býci jako **Dafydd**, **Empire** a následně jeho syn **Adajio**, díky jejichž masivnímu využití v populaci se tmavé zbarvení zafixovalo natolik, že je dnes naprosto běžné.

